O
MUZYCE
TOM III.

SZTUKA MUZYKI

DLA

MŁODZIEŻY KRAIOWEY

PRZEZ

WJX. WACŁAWA *HRABIĘ* SIERAKOWSKIEGO

KANONIKA I PROBOSZCZA KOADJUTORA

KATEDRALNEGO KRAKOWSKIEGO

JAKO NAD KAPELĄ KOŚCIELNĄ

PRZEŁOŻONEGO

WYDANA

Pracą i Kosztem Autora

TOM III.

w KRAKOWIE Roku 1796.

---

w Drukarni Szkoły Główney.

Cole Deos, & colebĕris; ama Deos, & àmaberis; res Illorum age, & Illi tuas perficient.

Plutarchus.

Nie inne zaiſte moie były powody wydania tego tak chwalebnego Dzieła o Muzyce, iak Odięcie, Poięcie, *i Jey* Obięcie *doſkonałe.* Odięcie *pokazuie moc i dzielność Muzyki.* Poięcie *wielką sposobność do niey Narodu.* Obięcie *wyższość Talentu oznacza.* Zbieg *zaś tych okoliczności łatwym bydź u nas wydaie się i w Pola-*

kach całe naturalnym; a to iż maią serce tkliwe, przyzwoitą sposobność, przez samo nawet Kraju położenie in Zona temperata, *i potrzebne do wszystkich Talentów przymioty.*

Dla tego w Tomiku I. *iaśnie przełożywszy cieżkość odięcia się Muzyce, która iest wszystkich Nauk Matką, a tym płodnieyszą*

im nad inne wszyſtkie Nauki zabawnieyszą i powabnieyszą; W Tomiku II. Reguły pcięcia tey szanowney Nauki i Sztuki iak nayrzetelniey opisawszy; W Tomiku III. nie zostaie mi, tylko na Oko wyſtawić oneyże Obięcie czyli Praktykę którą tu przyłączony zawiera Regeſtr dla powszechnego Dobra i wiadomości sporządzony.

Niechże więc każdy z Tey tak chwalebney i słodkiey Nauki stokrotne odnosi zbudowanie i pożytki; Niech z niey kosztuie tę Obyczayność i Cnotę, która iest istotnym i iedynym iego dobrem i uszczęśliwieniem, niech nakoniec tę bierze i czerpa mądrość, o którey nas Xięgi Swięte zapewniaią.

Sapientiam, quam

sine fictione didici, & sine invidia communico, & honestatem illius non abscondo; infinitus est enim Thesaurus hominibus, quó qui usi sunt, participes facti sunt Amicitiæ Dei, propter Disciplinæ dona commendati. *Sapien: C. 7. v. 13. Day Boże ażeby piękną tą Sztuką przez rozliczne przykłady Swiętych Oycow naszych,*

iak nayznakomitsze ćwiczenia się we wszystkie Stany i Kondycye Ludzi Obyczayności i Cnoty wprowadzone zostały.

O
MUZYCE
TOM TRZECI

WSTĘP
albo
Przystosowanie do Rzeczy.

Filostrates o Monarchach Indyi wspomina to: iż Królowie Indyiscy, gdy się do uwczasowania zabieraią, piękney wprzod *Muzyki* i wybornego Spiewania słuchać są zwykli; a to ażeby smacznie zasypiali, i tym sposobem

bem ażeby łaskawemi na poddanych i dobrze im czynnemi i o nich zaradzającemi wstawali. (a) Ale ta pobudka luba iest (nie można nie przyznać) arcy ważna i wielka, iako bieg życia ludzkiego nader interessuiąca, atoli zaprzeczyć znowu nie podobna, iż iest naywięcey tycząca pogan, Nas zaś Prawowiernych nierównie więcey nad dobra i pomyślność doczesną wieczne zatrudniać powinny.

Alboż

(a) Philostrates Appollonii Thianae Panegiristes de Monarchis Indiae, hoc commemorât: Indi Reges eum dormitum eunt placidam & modestam Musicam adesse curant. Homines ad tibiam cantantes eo fine, ut bonis utantur somniis, & benigni fiant in subditos, illisq; bona consulentes surgant. *Philostr. L. 2. c. 14.*

Alboż nam nie wiadomo to, co Xięgi Pisma Swiętego często wspominaią, to iest o otwieraiących się Niebach dla Ludzi, które im niezmierne i niezliczone dobrodzieystwa i pożytki przynosiły. (b) Izraelskiemu Ludowi Obłoki codziennie stały otworem „*Rozkazał Pan Zastępow Chmurom i Bramy Nieba otworzył i spuszczał im mannę do pożywienia.* Gdy Jan chrzcił Chrystusa Wodami Jordanu (c) *Oto mu się otworzyło Niebo, i widział Ducha Bożego zstępuiącego w postaci Gołębicy.* Gdy Szczepana Swiętego

---

(b) Mandavit nubibus de super & Januas Cæli aperuit, & pluit eis manna ad manducandum. *Ps. 77. v. 22.*

(c) Ecce aperti sunt ei Cæli, & vidit Spiritum Dei descendentem sicut Columbam. *Math. c. 3*

tego kamienowano, rzekł: (d) *Oto widzę Niebo otwarte i Syna Człowieczego stoiącego na Prawicy BOGA.* Podobnymże sposobem w tychże samych Xięgach Swiętych, człowiek czystey myśli i nieskażonego sumnienia, przyrównany iest do Nieba, i w tym to sensie powiedziano (e) *Nieba ogłaszaią Chwałę BOGA.* Tych Niebios bramą iest Język, a to iżby: lub manna na nas spuszczana była z wysokości Nieba, lub Swięta Gołębica na nas zeszła, co iedno iest: ażeby ięzyka naszego używanie było zawsze przykładne, albo przynaymniey w obyczaiach

---

(d) Ecce video Cœlos apertos & Filium hominis ſtantem a Dextris Virtutis Dei. *Actor. c. 7. v. 56.*

(e) Cæli enarrant Gloriam Dei. *Ps. 18. v. 2.*

czaiach ćwiczące. I stąd ci to Oycowie Swięci ięzyk obosiecznym nazywaią w te słowa „*Język śmierć, Język żywot*, nay-sprawiedliwiey za taki uznany. (f) Tu proszę zastanowić nieco uwagę: iż iak wszystkie nieprawości są spoione, tak są spoione i cnoty; i tak: iak kto przyuczony śpiewać, czyż nie tak przyuczony gadać? *Navita de ventis narrat de bobus Arator.* Jak Człowiek zwykł gadać, czyż nie tak zwykł myśleć i czynić? *Ab asvetis non fit passio.* Aforysm z natury Człowieka wyciągniony, to iest: Człowiek przymusu nie znosi, tak właśnie iak drzewo, na iaką stronę

czy

(f) Lingva mors, lingva vita, bicornis appellata. *Drex. de toler. lin. C. LXII.*

czy ku Południowi, czy ku Połnocy, czy ku Wschodowi czy ku Zachodowi nachylone, na tę upada stronę; tymże samym sposobem: człowiek ieżeli na dobrą drogę wprowadzony, postępuie nie błędnie, zboczywszy zaś z tey drogi, im prędzey idzie tym spieszniey od zamierzonego kresu oddala się na zgubę. Tu służy przytoczyć starożytne przysłowie (g) *Słowo iest łodzią czyli utworem dla myśli*: a iako słodkie słowo, znakiem iest słodkiego umysłu; tak też przeciwnie biorąc, gorzkie, kwaśne, gorzkiego, kwaśnego humoru.

Piszą Historye o Błogosławioney Me-

(g) Vetus eſt notum illud: Verbum, mentis vehiculum; dulce verbum, dulcis animi eſt signum.

Mechtyldzie iż łagodnością mowy tak zachwytała wszystkich, że zdawało im się słyszeć do siebie mówiącego Anioła; tey ona słodyczy w mowie, z tego (o którym właśnie tu się mówi) nabyła źrzodła.

Wielki Kościoła Bożego Doktór *Augustyn* Swięty wyrzucaiąc niewiernym nieufność w BOGU, i szydzenie z Pisma Swiętego przykładów, przytacza baykę *Ariona* ze świnią morską, to iest *Delfinem*. (h) Toż z prawdy szydzą, a baykom wierzą?

(h) ,, Hæc quoquè illi cum quibus agimus malunt ,, irridere quàm credere; quia tamen in suis ,, litteris 'credunt *Arionem* Methymnæum nobilissimum Citharistam cum esset dejectus de ,, navi exceptum *Delphini* dorso, & ad terram esse pervectum. *S. Aug. de Civ: Dei l. 1. c. XIV.*

Wyższego nierównie do naśladowania przykładu dał pamiętny dowod w czynności, *Muzyk* wsławiony na Dworze Cesarza *Karola*, o którym tak pisze *Drexelliusz* „ (i) Przed lat 40. iak pomnę, Mąż niskiego urodzenia, i „ nieszlachetny (ostroga znakiem iest „ szlachetności, którey ten zacny „ Człowiek nie nosił,) ale w Sztuce „ *Muzyki* doskonały; obdarowany był „ od Monarchy swego kluczem Szambellana na znak szczególney Łaski Pańskiey: Lecz ten Mąż mądry w swo-

„ iey

(i) „ Ante Annos 40. quod recentissimè memini: „ Vir non longi sangvinis, nec lunulis pedem „ insignitus (lunula in calceis prisce nobilitatis „ insigne) sed Arte Musices clarissimus, auream „ à suo Principe Clavem in eximii favoris signum accepit. Sapuit Vir iste, & intra suam

„ iey się fortuny ograniczeniu umiał
„ utrzymać; do sukni sobie tego klu-
„ cza nie przypiął, ani się czym in-
„ nym iak był, zaszczycał. Wiedzą
„ (mówił) kto iestem? Chwalebniey mi
„ iest chlubić się moią Sztuką i bydź
„ stąd szacowanym; Dość mi na tym,
„ iż mam klucz złoty w dowodzie Łaski,
„ Pańskiey, i to mi szlachetności doda-
„ ie„ Co za skromność, co za rostro-
pność! Otoż to *dzwięk* dobrey mone-
ty, która im iest z lepszego metalu, tym
milszy *głos wydaie.*

 Tak

„ fortunam clausam galeam non perforavit, non
„ se alium quàm erat jactavit: scitur (ajebat)
„ qui sim & gloriosius mihi mea me Arte
„ evehi. Satis est mihi Clavis aurea maximi fa-
„ voris argumentum, hæc una clavis satis me
„ nobilitat. Prudenter hæc & modestè. *Drex:*
„ *L. Tob. Par.* 1. *c.* 11.

Tak nam się z Ziemi uformowanym, w kruszec mocą Słońca Sprawiedliwości zamieniać potrzeba, a z kruszcu naszym przyłożeniem się i pracą w dobry metal, ażebyśmy Cechą Zbawiciela naszego na Chrzcie Swiętym piętnowani, *dzwięk* dobrey monety na szczęśliwą Wieczność wydali; Co inaczey bydź nie może, ani tego inszym sposobem doydziemy, iak tylko wprawianiem się w dobre, wzwyczaianiem się w Cnoty, albowiem *Omne dictum, factum, cogitatum, æternum est.* Tu się w czasie na Wieczność zarabia szczęśliwą lub nieszczęśliwą.

Tę nam prawdę nayżywiey wyiaśnił Król i Monarcha *Dawid*, który prawdziwie usiłował, stać się naywdzięczniey-

szego

szego *dzwięku* monetą, i poki Swiat Swiatem, naymileyszy Pieni Jego odgłos brzmieć w uszach żyiących nie przestanie: On bowiem nie tylko sam był chwalcą BOGA, ale i wszystkich do tego końca wzywać, zapraszać, zaymować, starał się stworzenia; iako znać z Pieśni Jego Psalmowych. „ Myślał Król Hebray-
„ ski *Dawid* (piszą o nim Swięci Oy
„ cowie) otworzyć *Muzyki* ćwiczenie,
„ którymby On sam, iako Przewodźca
„ i Magister *Choru*, przodkował w spo-
„ sobie *śpiewania*, tym prawem: ażeby
„ z Nim oraz wszystkie rzeczy stworzo-
„ ne wespoł *śpiewały*; I tak zaprasza
„ do tego *Muzycznego* ćwiczenia w Pie-
„ niach swoich wszystkich Aniołów, Słoń-
„ ce i Xiężyc, wszystkie Gwiazdy,

„ wszy-

„ wszystkie Nieba, i wszystkie Żywioły.
„ Tu: wszystkie gatunki ognia, gradu,
„ śniegu, lodów, wiatrów, deszczów,
„ rosy, mgły, szrony. Tu: mrozów i
„ lata, światła i ciemności, dni i nocy,
„ chmury i łyskawice. Tu: Ziemię ze
„ wszystkiemi swemi rodzaiami, zwie-
„ rzętami chodzącemi i czołgaiącemi się.
„ Tu: powietrze ze wszystkiemi ptastwa-
„ mi lataiącemi. Tu: Rzeki, źrzodła, i
„ morza. Tu: wszystkie Rzędy płci i
„ wieku Ludzi. Tu: wszystkich Ludzi
„ gminy i Narody. Tu: Xiążęta i Kró-
„ lowie zaproszeni do wychwalania Imie-
„ nia Pańskiego. *Iż wywyższone iest*
„ *Imie JEGO Samego. I wyznawanie*
„ *JEGO nad Niebo i Ziemię.* (k)

(k) Quia exaltatum eſt Nomen Ejus Solius, & Confeſsio Ejus ſuper Cælum & Terram. *Ps. 148.*

Jakoż wprawdzie czyż te wszystkie rzeczy Rzemiosła, Sztuki, Konszta, Talenta, Nauki, których BOG z litości swoiey podochodzić pozwolił i pomogł, mieć mogą inny uboczny zamiar, niż chwalenia Jego? Toż pewnie tego wszystkiego zażywać mamy dla naszey rozkoszy, i ukontentowaniu, dla zbytkow i nieprawości które są przeciwko przeznaczeniu naszemu? Ach! iakby to był okropny występek wielkiego ze wszech miar ukarania godzien.

Na wzór przykładu *Dawida* wzywam Rodaków moich do *śpiewania* Chwały *Przedwiecznemu PANU* przez te wydoskonalone *Drammata* w Oyczystym Języku, tak Starego, iak Nowego *Testamentu*, przezemnie ile można było

ło w rewolucyinych (niemal zawsze) czasach, ktore służąc do publicznych Ludu całego zabaw, dadzą wzór do czynienia i rozmnażania więcey gruntownieyszych i bardziey interefsuiących cnotliwych roskoszy. Nayprawdziwiey bowiem rzeczono iest, *iż łaska łaskę rodzi*. Ani my kiedy zasłużoney od BOGA Łaski odwdzięczamy, żebyśmy nowey znowu Łaski nie zyskiwali. (1) Ale iż te doskonale bydź wykonanemi nie mogą, a zatym zadość publicznemu oczekiwaniu uczynić, poki wypracowanemi nie będą, a zaś bydź

nie

(1) Hinc verifsimè dicitur, Gratia Gratiam parit. Neq; nos unquam meritam DEO Gratiam referimus, quin novam identidem Gratiam obtineamus. *Sophodes in Oedipo.*

nie mogą, bez Normalney Szkoły w Kraiu; O tę więc Szkołę naypierwsze bydź staranie powinno, chcąc mieć upragnione skutki; bo iako *bonum male positum* obraża, i ukontentowania nie przynosi, tak aby rzeczy z siebie doskonałe i do naylepszego końca prowadzące, były miłemi, dobrze bydź zażywane i doświadczane powinny; zwłaszcza gdy nam BOG nakazuie bydź we wszystkich sprawach naszych doskonałemi, (m) a to Ten który iest Jedynym Nauczycielem naszym; albowiem rzetelnie mówiąc: przez słowa uczemy się Prawdy, która się przez nie odkrywa, ale ieżeli słów nie

rozu-

(m) In omnibus operibus tuis praecellens esto. *Eccl. c. 33. v. 23.*

rozumiemy, iakże Prawdę poznamy? trzeba tedy słowa rozumieć, żeby pożytkować z *sensów*; które dopiero albo nam przypominaią co umieliśmy, albo nauczaią o czym nie wiedzieliśmy, i szukać Prawdy napominaią. Kto więc Prawdę miłuie, i osiągnąć ią pragnie, pewien niech będzie, iż się iey ani ze słów, ani przez inne znaki, ani od Ludzi nauczy, ale od Tego tylko, którego się Człowiek w sercu swoim zaradza, Który w nas mieszka, a On iest nie mieniąca się Cnota Boska, i wieczna Mądrość Chrystus JEZUS. Ani innych Nauczycielów szukaymy, ani innych tym poważnym nazwiskiem mianuymy, ani innym wierzaymy, tylko Temu samemu, o Którym Pismo Swięte nas zapewnia i

uczy:

uczy: iż wszystkich nas żyiących ieden iest Magister w Niebie. (n) *Nie chcieycie się zwać Rabbi, to iest Nauczycielami, bo ieden iest Nauczyciel wasz w Niebie, ani się zwieycie Magistrami, albowiem ieden Magister wasz iest Chrystus,* Którego poznać i kochać iest życie błogosławione: Tego wprawdzie wszyscy szukaią (iak mówią) i żądaią osiągnąć, ale rzadki któryby się znalezionym cieszył, (o) Zapewnia Swięty Augustyn.

Nastę-

(n) Vos autem nolite vocari Rabbi, unus eſt enim Magiſter veſter. — Nec vocemini Magiſtri: quia Magiſter veſter unus eſt Chriſtus. *Math. c. 23 v. 8.*

(o) Quem diligere ac noſse beata vita eſt, quàm se omnes clamant quærere, pauci autem sunt, qui eam verè se inveniſse, lætentur. *S. Aug. Lib: de Magi. c. XIV.*

Następuie Regestr Kantat

w Swoich Tomach wydoſkonalonych.

I to to iest, co się w pierwszym rzekło Tomiku, co zadziwienie wszystkim rozumnym sprawuie; iż przy wydoskonaleniu Sztuki *Muzyki* w Rodzaiach swoich na Swiecie sama *Muzyka* Kościelna w zaniedbaniu zostaie do tego punktu, iż gatunku swego nie tylko nie poprawia, ale nad to za modą idąc świeckości do Domów Bożych wprowadza, bez naymnieyszego zastanowienia się i uwagi, przez zwyczay pospolity; co stąd pochodzi, iż różnym od Oyców Swiętych sercem, BOGU nasze usługi i Pienia oddaiemy, nie tym, iakim Mąż według

Serca Bożego oddawał Mu *Dawid*, o którym tak pisze Augustyn Swięty.,, (p) ,, Był zaś *Dawid* Mąż w Pieniach ćwi- ,, czony, który *harmonią Muzyczną* ,, *niepospolitym upodobaniem* ale wierną wolą ukochał, i nią BOGU swemu, Który iest BOGIEM prawdziwym; mistycznym rzeczy wielkich wyobrażeniem, służył. Różnych albowiem *głosów* rozumne i umiarkowane brzmienie rozmai-

tą

(p) Erat autem *David* Vir canticis eruditus, qui *harmoniam Musicam non vulgari voluptate*, sed fideli voluntate dilexit, eaq; DEO suo, qui verus eſt DEUS, myſtica rei magnæ figuratione servierit; diversorum enim sonorum rationabilis moderatusquè concentus, concordi varietate compactam, benè ordinatæ Civitatis insinuat unitatem. *S. Aug. de Civ. DEI. L. XVII. C. XIV.*

tą zgodnością spoione, dobrze urządzo= nego] Miasta zaświadcza iedność.

Distincta distinctorum ratio: Ma *Muzyka* Kościelna Cel różny od Swieckich, ma inne cale, a cale różne układów sposoby, Kościołom tylko właściwe; I stąd to wiedzieć potrzeba, iż iako prawdziwego *Poety* Imie należy *Wirgiliuszowi, Oratora Cyceronowi, Filozofa Arystotelesowi*, podobnież Imie *Kapelisty*, Kościelnemu tylko iest naystosownieysze *Muzykowi*.

Zarzucić kto może: A co po *Kantatach*? gdy te choć Swiecko-Duchowne w Kościołach *grane* bydź nie mogą, iż są pełney iak bydź tylko może naydoskonalszey *Orkiestry*; Co tak się ułatwia:

Kościół BOŻY do wychwalania Stworcy Naszego, PANA ZASTĘPOW, na Nabożeństwach w Świątyniach swoich potrzebuie ludzkiey piersi tylko (to nay-większa prawda i niezaprzeczona, samego iedynie Człowieka, bo tego iest godzien) nie *smyków* nie *dudów* nie *piszczałek* nie *rogów* &c. ani się niemi BOGU nędzney ludzkości wyręczać przystoi.

Ale *Kantaty* które tych wszystkich *Instrumentów* potrzebuią, dla wzruszenia affektów serc słuchaczów, bydź też w Kościołach wykonywane a przynay-mniey *præsentè Sanctissimo SACRAMENTO* nie powinny, ale od tego są *Oratoria* czyli *Kaplice*, i dla tego się te *Kantaty* we *Włoszech* zowią *Oratoria*,

iż w *Oratoryach* czyli *Kaplicach* to iest w mieyscach Honorowi Boskiemu poświęconych, ku Czci Jego odprawiaią się; nie zaś na *Teatrach* iak świeckie *Opery*, albo w stroiach, albo w prywatnych *Salach*; a to dla tego ażeby z *Kantat* pożytku swego szukaiący Słuchacz nie był roztargniony *Mechaniką* w *Orkiestrze*, (iak wykonywaiący *Noty Muzyczne* zasługuią *Muzycy*) dawać *bravo* lub *poświst* iako się praktykuie na *Teatrach* Swieckich; ale ażeby w uciszeniu iak nayskromniey uważaiąc i rozmyślaiąc, *Magnalia DEI* ogłaszane naymileyszym sposobem, Słuchacz korzyści Duchowne do domu odnosił, w Cnotach się zakochał, grzech sobie obrzydził, wziął przedsię upodobaną z tych Swię-

tych

tych przykładów życia swoiego drogę. Zgoła równaiąc życie swoie z życiem Swiętych Pańskich, których Przymioty i Heroizmy ogłaszane w *Kantatach* słyszy, brał do naśladowania, i za wzór życia własnego; i usłyszane, poięte, rozmyślone i postanowione, szlady pielgrzymowania swego, przygody, trefunki, kierował; i ażeby każdy z słuchaiących pobudzał się do wdzięczności, iż Oyciec Przedwieczny lubo nas tak okropną do oczyszczenia win i grzechów naszych prowadzi Swiata znikomego pustynią, do błogosławioney szczęścia wiekuistego Oyczyzny, iak Izraela do ziemi obiecaney; w tym atoli przechodzie więzienia, wszelkiey nam szlachetney pozwala zabawy, z któreybyśmy ciągnąc u-

kontentowanie rzetelne i prawdziwe z Nim się tu w życiu łącząc odziedziczyć Go w Niebie iak nayprędzey pragnęli, i sposobili się, (q) *ponieważ umysł wesoły iak mówi* Salomon *wiek czyni kwitnącym; duch zaś smutny wysusza kości.* Jak naucza Apostół Paweł, (r) Zdaiąc się Swiatu w rozmyślaniu *tristes* w rzeczy samey i istotnie z pożytków rozmyślania i duszy owoców *Spe gaudentes in Domino.*

Aże *Muzyka* naśladuiąca to iest *Drammatum* tak wygórowała w Swiecie iż

(q) Animus gaudens ætatem floridam facit. Spiritus tristis exsiccat ossa. *Prov. c. 17. v. 22.*

(r) Quasi tristes semper autem gaudentes. *Epi. 2. ad Cor. c. 6. v. 10.*

iż nayświeższych Rewolucyi reprezentacye odprawuią się z różnemi do rożnych skutków kierowaniami; iż każdy nie bez śmiechu czasem czego się na nich nauczył opowiada. Za cóż i *Drammata* duchowne bydź Swiatu ogłaszane nie maią? aby podobnież Lud lepsze z nich czerpał pożytki? Ale proszę dać mi Odpowiedź! Za co i dzieci aż do rozweselenia Starszych, widziane i słyszane *figle, romanse, awantury*, na podziw, z ukontentowaniem i iakowąś pociechą opowiedzieć potrafią, zapytane zaś z Kazania lub Nauki Chrześciańskiey pospolicie (iak mówią nos zwieszą) i do końca trafić drugie nie umieią, ani zacząć; co i w dorosłych widziemy? Doświadczenie to powszechne nader, przy-

chylićby nas powinno, częściey Reprezentacye Duchowne czynić niż Swieckie, gdy natura ludzka skłonnieysza do złego, i fraszki iey się prędzey chwytaią niż gruntowne rzeczy; a to aby przynaymniey zagęszczenie cnotliwych zabaw ułomność ludzką miarkowało.

Czyż zacnieyszy Przedmiot *Korylli, Ceturyi Serva Padrona, Oberona, Berenice, Doryny, Fanteski.* &c. &c. niż *Swiętych Pańskich iuż kroluiących z Bogiem*?

O Augustynie Swięty! iak odstręczaiąc od *Teatrów* za czasów wieku twoiego mowiłeś w *Hipponie*, w tym punkcie mów i do nas skutecznie: „ Innego po„ dobno gust maiącego w *teatrach* na-

„ po-

„ pomnieć potrzeba, od czego ma ucie-
„ kać, a czym się kontentować, a przez
„ to samo, aby chęci widzenia nie tra-
„ cił, ale ią odmienił. Na *Teatrach*
„ pospolicie szkoduią Obyczaie, *przez*
„ *uczenie się rzeczy szpetnych*, przez
„ *słuchanie nieuczciwych*, i przez *wi-*
„ *dzenie niebespiecznych*. Za pomocą
„ Boską to z serc naszych wyrzucay-
„ my, wziąwszy obie Reprezentacye na

„ szelk

Deterret a Theatro.

(s) „ Alius fortaſsis theatri amator admonendus sit
„ quid fugiat, & quo delectetur: ac sic volun,
„ tatem spectandi non perdat sed mutet. In thea-
„ tris *labes morum. discere turpia, audire inhone-*
„ *sta, videre perniitiosa.* Sed adjuvante Domi-
„ no ea ex cordibus veſtris firmiter repella-
„ mus. Singula singulis comparemus. Illic in-
„ tuentur *Spectatores*, propositum nescio quem
„ confictum deum *Jovem*, & adulterantem &
„ tonantem: hic reſpicimus verum *DEUM Chri-*

„ szelkwagę. Na *teatrach* Swieckich
„ patrzą *Spektatorowie* na zmyślonego
„ boga *Jowisza* cudzołożącego i pioru-
„ nuiącego: Na Duchownych zaś Re-
„ prezentacyach przypatruią się *BOGU*
„ *Chrystusowi*, nauczaiącemu czystości,
„ nieczystości wszelkie potępiaiącemu, i
„ zbawienne rzeczy opowiadaiącemu: Na
„ tamtych zmyślaią: iż tenże *Jowisz* miał
„ *Junonę* za Siostrę i Żonę: Na tych zaś
„ opowia-

„ *ſtum*, caſtitatem docentem, immunditiam de-
„ ſtruentem, salubria prædicantem, Illic fin-
„ gitur quod idem *Jovis Junonem* habeat So-
„ rorem & Conjugem: hic prædicamus *San-*
„ *ctiſsimam MARIAM*, Matrem simul & Virgi-
„ nem. Illic ſtupor ingeritur visui, ex usu
„ hominem in fune ambulantem: hic magnum
„ miraculum, *Petrum* mare pedibus transeun-
„ tem. Illic per mimicam turpitudinem caſti-
„ tas violatur: hic per caſtam *Susannam* ca-

„ opowiadamy *Nayświętszą MARYĄ* ra-
„ zem Panną i Matką: Na tamtych w zadzi-
„ wienie wprawia *Spektatorów* tańcują-
„ cy po sznurach: Na Duchownych zaś
„ głosi się Cud większy, *Swiętego Pio-*
„ *tra* chodzącego po morzu: Na tam-
„ tych przez nieprzystoyne *migi* obraża
„ się czystość: Na tych przykładem
„ *Zuzanny* i *Starozakonnego Jozefa*,
„ lubieżności uczy się poskramiać, śmier-

„ cią

„ ſtumq; *Joſeph* libido comprimitur, mors con-
„ temnitur, DEUS amatur, caſtitas exaltatur.
„ *Chorus* illic & cantico Pantomimi illicit au-
„ ditum, sed expugnat sanum affectum: &
„ quid tale noſtro *Cantico* comparandum sit,
„ in quo dicit qui amat & cantat. *Narrave-*
„ *runt mihi peccatores delectationes suas, sed non*
„ *ut Lex tua Domine, omnia mandata tua ſve-*
„ *ritas. Ps. 118. v. 85. 86.* Nam illic universa
„ fingit vanitas. Scandaliſtarum quis illic forte

„ cią gardzić, BOGA kochać, Cnotę „ wynosić. Na tamtych *Chory*, śpiewa- „ nia, *Pantominy*, słuch drażnią, ale po- „ konywaią zdrowe affekta, a z temi „ naszemi *śpiewaniami* co równać się „ może? w których kochaiący, *śpie-* „ *waiąc* mówi: *Opowiadali mi grze-* „ *sznicy roskoszy swoie, lecz nie po-* „ *dług Prawa twego Panie: Wszystkie* „ *rozkazy twoie Prawda.* Albowiem

„ na

„ peritiam admiretur, videre parvulos in àéra „ ludentes, diversas hiſtorias exhibentes: sed „ videte noſtrorum lusus infantum. In utero „ *Rebeccæ* duo certant infantes, procedente ma- „ jore, minoris manu emiſsa ex utero planta „ majoris apprehensa eſt. In quorum certa- „ mine magni Sacramenti figura monſtrata eſt „ &c. His igitur oblectamentis mens delectetur, „ pascatur Anima Chriſtiani, hanc sobrietatem „ retinens mentis, fugiat ebrietatem diaboli &c.

„ na tamtych Reprezentacyach wszy-
„ stko zmyśla próżność. Gorszących
„ biegłości dziwuią się, widząc dzieci
„ na powietrzu bawiące się, i różne
„ czyniących swawole: Na tych zaś pa-
„ trzycie na dwoch niemowląt igraszkę:
„ w żywocie *Rebekki* dwoie dzieci woiu-
„ ie, gdzie starszy od młodszego za stopę
„ był trzymany wporodzeniu; których wal-
„ czenie, wielkiey taiemnicy znakiem i
„ figurą było. &c.

„ Te-

Amphiteatri cruenta certamina.

„ Sed etiam ibi quid non periculosum ingeritur
„ aspectibus, quid non cruentum? ubi si-
„ cut ait beatissimus Cyprian: *Voluntas noxia*
„ *ad feras homines nullo crimine damnat.*

„ Non ergo vos dilectissimi illud Spectaculum cru-
„ dele invitet intueri, novem ursis duos alter-
„ cantes Venatores: sed delectet videre unum
nostrum *Danielem*, orando superantem septem

„ Temi więc widokami myśl nasza
„ niechay się uwesela, dusza Chrześciań-
„ ska niechay się kontentuie, i w tey się
„ wstrzemieźliwości doskonaląc, niechay
„ od łudzenia się diabelskiego ucieka &c.

Ale i o *Amfiteatrach* tak mówi:
„ iakie tam widoki niebespieczne i iak
„ okrutne? gdzie iak wspomina *Swięty*
„ *Cypryan, szkodliwa wola, ludzi bez*
„ *winy*

„ *Leones.* Discerne spiritualis amator certamina;
„ vide duos noxios voluntate, vide: unum
„ ac plenum fide. Vide: illos pro præmio ter-
„ reno suas animas *bestiis* obtulisse, vide istum
„ in Oratione clamantem. *Ne tradideris bestiis*
„ *animas confidentes tibi. Ps. 13. v. 19.* In illo
„ Spectaculo contristatur editor; si venator eva-
„ dat illæsus; qui ei plures *bestias* interemit; in
„ isto nostro sine ferro pugnatur, nec *Daniel* læ-
„ ditur, nec fera occiditur; & sic vincitur ut
„ Rex miretur atq; mutetur, & Populi perti-
„ mescant, & inimici dispereant.

„ *winy na bestye skazuie i potępia;* Toż
„ można stosować do *Heców* na których
„ się oko do okrucieństwa przyucza.

„ Niech waszey ciekawości naymilsi
„ ten okrutny widok nie pociąga, iak dwoch
„ myśliwców z dziewięcią niedzwiedzia-
„ mi pasuią się; ale raczey niech was
„ bardziey uwodzi ukontentowanie pa-
„ trzeć na naszego *Daniela*, przez Mo-
„ dlitwę siedmiu *Lwów* zwyciężaiącego.
„ Roz-

„ Admirabile Spectaculum noſtrum, planè mira-
„ bile, in quo DEUS adjuvat, Fides vires im-
„ petrat, innocentia pugnat, sanctitas vincit;
„ præmium consequitur tale, quod & ille qui
„ vicerit accipiet, & qui donaverit nihil amit-
„ tet. Iſta spiritalia Spectacula concupiscite,
„ ad hæc intuenda, & cum omni securitate
„ sectanda alacriter ad Ecclesiam convenite.
„ *S. Auguſtinus de Symbolo Serm: ad Catechu-*
„ *menos.*

„ Rozróżniy kochanku Duchowny
„ te potyczki. Obacz dwoch grzeszą-
„ cych wolą, obacz iednego niewinne-
„ go, i pełnego wiary: przypatrz się
„ tamtym, iak dla nadgrody ziemskiey
„ *bestyom* swoie życie ofiarowali; przy-
„ patrz się temu wołaiącemu na Modli-
„ twie: *Nie day bestyom dusze wy-*
„ *znaiące Ciebie.* Na tamtych: *smuci*
„ *się* Antrepreneur, *gdy bez rany mysli-*
„ *wiec wychodzi, który mu kilka bestyi*
„ *zabił.* W naszych zaś bitwa bez że-
„ laza, ani *Daniel ranny*, ani *bestya*
„ zabita; którą tak zwycięża: iż Król
„ nie tylko zadumiały, zadziwiony, ale
„ i odmieniony został; Lud się zatrwożył,
„ nieprzyiaciele zgaśli, & *hisce similia*
„ *innumerabilia.*

Prze-

„ Przecudowny ten nasz widok, w
„ którym BOG pomaga, Wiara, moc ie-
„ dna, niewinność potyka się, świątobli-
„ wość zwycięża ; nadgroda zaś nastę-
„ puie taka, którą i zwyciężaiący odbie-
„ ra, i kto ią daie nic cale nie traci.
„ Tak tych Duchownych Reprezentacyi
„ pragniycie na przypatrowanie im się,
„ i bespieczne onychże naśladowanie z
„ ochotą do Kościoła gromadźcie się.
„ *Swięty Augustyn* poty.

Pierwiastkowy Kościoł miał wprawdzie wielkie Cnot Swiętych Przykłady, ale też i bez występków nie był, tak dalece: że Swięci *Chryzostom* i *Hieronim* mówią: *Że nie były w ten czas tak szczęśliwe czasy, żeby im teraźnieysze zazdrościć miały*; A przecię

Obrzą-

Obrządek *Śpiewania* do naszych od tamtych czasów pozostał ieszcze w Kościołach Obrządku *Greckiego*, a za co nie w Kościołach Obrządku *Łacińskiego*? Znać iż się ten *à la mode* wyreformował; iż od pierwotnego Słońca Sprawiedliwości wiekami oddalony, mniey ciepła, czyli gorliwości ma w sobie. (s) *Leo II.* *Naywyższy Kościoła Bożego Rządzca rodem* Sycyliyczyk *w Naukach Świeckich i Duchownych, w języku Łacińskim i Greckim biegły, był także i* Muzyk *wyborny: On bowiem Swięte Hymny i Psalmy*

(s) Leo II. Pontifex Maximus Siculus, humanis & Divinis Litteris græcè & latinè doctus, Musices etiam eruditus fuit: Ipse enim Sacros Hymnos & Psalmos in Ecclesia ad Concentum meliorem reduxit. *Hist. Eccl. i. Offi. XXVIII. Junii.*

my Kościelne do lepszey melodyi czyli zgody przywiodł. Ale i Biskup niegdyś Krakowski tey Owczarni Pasterz w Roku Pańskim 1619. *Marcin Szyszkowski humanis & Divinis Literis doctus &* Musices *etiam eruditissimus* bydź bez wątpienia musiał, gdy *ad gloriosissimum Sepulchrum Divi Stanislai Prædecessoris sui 40. vocé cantantes Virtuosos* fundował, i Dobra *Sieciechow* w Lubelskim Województwie leżące na tę Obrządku Kościelnego okazałość Katedrze Krakowskiey nadał; i dla tey to przyczyny w teyże *Bazylice*, *Chór* tych dwoch w Kościele Bożym nieśmiertelney pamięci Biskupów Posągami iest zaszczycony.

Kant czyli *Śpiewanie* w Kościele Chrystusowym tak iest umocowane, iż

Bene-

Benedykt XIV. Zdanie swoie w te słowa wypisał (t) Iż Kanonicy w *Chorze* są
„ ściśle obowiązani śpiewać, ani czynią
„ zadosyć Urzędowi swemu, ieźli tylko
„ są w *Chorze* przytomnemi a nie śpie-
„ waiącemi; Obawiać się trzeba, iżby któ-
„ rzy się tak sprawuią *Prebend* i *Dystry-*
„ *bucyi* zyskiwać nie mogli; Idzie zatym,
„ iż do powrócenia onych byliby obligowani. Jeżeli tak Swięty i Mądrością wsławiony Papież, Głowa Katolickiego Kościoła pisze

(t) „ Quod Canonici in Choro ad canendum sunt
„ obligati ſtrictè, nec satisfaciunt Officio suo, si
„ in Choro sunt tantum præsentes & non ca-
„ nentes. Verendum ne illi qui ita se gerunt.
„ *Præbendarum* ac *Diſtributionum* fructus minimè
„ suos faciant, & consequenter ad eorundem
„ reſtitutionem teneantur. *Ben. XIV. in Bulla*
„ *de Applic. Miſsæ Paroch. pro Pop. & Convent.*
„ *pro Benefact.* § 24.

sze o wysokiey *Hierarchii* Kościoła Bożego. Cóż mówi indziey o *Kapeli Kościelney*, Kościołów naszych Czeladzi?

I zaiste śpiewać BOGU pobudzaią Swięci Oycowie, nie skrzypieć, nie piszczeć, nie trąbić, nie brząkać &c. Niechay trąba swym przerazliwym odgłosem Ludom Władzy Prawa ogłasza, Woyny zapala, stoczone krwawe potyczki rozrywa, z ognia do *Riterady* wzywa, czas na Wieży wymierza, obumarłą Ludzkość na Sąd ostatni budzi, a w Kościołach Prawowiernego Ludu niech nie mięsza, do niecierpliwości nie przyprowadza, ani pod czas Benedykcyi uroczystych, westchnienia, płaczu, ięku, (coby słyszeć i BOGU milsza i nam pożytecznieysza było) niechay nie głuszy.

Sławny mądrością Filozof *Epictetus* nauczaiąc Cnoty rozumnie powiedział„ „ (u) Iż każda rzecz ma dwie wagi, ie„ dnę do znoszenia, drugą nieznośną, „ *na przykład:* ieżli cię Brat obraził, „ nie bierz za koniec twey krzywdy, bo „ iest nieznośny; ale raczey bierz za ten, „ iż iest Brat, i że z tobą wychowany, „ a łatwo zniesiesz &c. &c. „ Podobnież i *Muzyka* n. p. *Instrumentalna* ma dwie wagi, *iednę* która iest znośna, *drugą* która iest nieznośna. I tak wzięta

za

(u) Una quæque res duas habet ansas: unam tolerabilem, alteram intolerabilem. Si Frater injuriam fecerit non ea prehende, qua facit injuriam, ea enim ejus ansa eſt intolerabilis. Sed illic potius: eſse Fratrem, eſse una æducatum, sic præhendes eum, quæ tolerabilis. *Epiſt. c. 65. Enchiridion.*

za ieden koniec, wielce iest przyiemna, i miła, iako to na biesiadach, weselach, Teatrach, &c. wzięta zaś za drugi, cale iest nieznośna; iako to w Kościołach, na klasztornych obłoczynach, na pogrzebach, na Publicznych Nabożeństwach &c. Używać iey więc potrzeba na ten koniec podług rozumu gdzie waży, i warta względów ludzkich; nie zaś na ten, gdzie nie waży, i nic warta, to iest stosować ią do czasu, do Ludzi, do mieysca do Taiemnic koniecznie należy, aby się zawsze w swoim utrzymywała honorze i szacunku, *Num quid fert omnis omnia Tellus?*

A gdy się o iednym Obrządku Kościelnym to iest o *Muzyce Kościelney* mówi, niechay się godzi zażyć okazyi i *abusus* drugiego namienić; wszak Ko-

ściol Swięty iest *Sponsa sine ruga* więc i defektów ile może unikać, i zadawnione wykorzeniać powinien podług Doktora Narodów Nauki (w) *Mężowie kochaycie Żony wasze, iak Chrystus Pan ukochał Kościoł, i siebie dał za niego, aby go poświęcił, oczyszczaiąc go wodą w słowie żywota; ażeby sobie Kościoł chwalebnym uczynił, i nie maiący plamy ani marszczki, albo co podobnego, ale ażeby był Swięty i nie zmazany.*

Nie-

(w) Viri diligite Uxores vestras, sicut & Christus dilexit Ecclesiam & Se Ipsum tradidit pro Ea, ut illam sanctificaret, mundans lavacro aquæ in verbo vitæ, ut exhiberet Ipse sibi gloriosam Ecclesiam non habentem maculam aut rugam, aut aliquid hujusmodi, sed ut sit Sancta & immaculata, *S. Paul. Epi. ad Ephes. c. VI.*

Nierównie więcey uwagę naszą zastanowić powinno to: co Xięgi Królewskie w *Rozd: 17.* wyrażaią, iż Król Izraelski *Jeroboam* oderwawszy Lud od BOGA swoiego życia złego przykładami, tak: iż Pismo Swięte wspomina w te słowa: *Ambulaverunt Filii Israël in universis peccatis Jeroboam, quæ fecerat.* Cały tedy ow Lud zasłużył, iż go BOG oddał w *Assyryiską* ciężką niewolą, ale iż i w niewoli życia nie poprawił, iak toż Pismo Swięte do wiadomości nam podaie: *Cumq; ibi habitare cœpissent, non timebant Dominum, & immisit in eos Dominus leones, qui interficiebant eos.* O którey karze Ludu Izraelskiego, gdy doniesiono Królowi *Assyryiskiemu*: *Gentes quas transtulisti, & habitare*

feci-

fecisti in Civitatibus Samariæ, *ignorant legitima DEI terræ & immisit in eos Dominus leones, & ecce interficiunt eos, eô quod ignorent Ritum DEI terræ.* Rzecz prawdziwie dziwna że Lud od BOGA wybrany *Ritum DEI terræ* zapomniał, do tego punktu, iż do przypomnienia sobie Obrządków chwalenia BOGA swoiego, bydź musiał przyciśniony ciężką niewolą, i okrutnemi karami, nakoniec, ieszcze obcego Ludu przymusem. O zapamiętałości niesłychana! natychmiast albowiem dowiedziawszy się o tym Monarcha: (x) Sam im to ćwiczenie nakazał.

(x) Præcepit autem Rex *Assyriorum* dicens: ducite illuc unum de Sacerdotibus, quos inde Captivos adduxistis: & vadat, & habitet cum eis: & doceat eos legitima DEI terræ. *Lib. 4. Reg. c.* 17.

kazał. Ach straszne przykłady! i tych czasów zagęszczone, z naszey strony, tak iż ledwie nie wyciąga potrzeba obcego Ludu mocy do napędzenia Wiernych, ażeby wykonywali *Ritum DEI terræ*, unikaiąc kar podobnych.

Defekt iest: iż pod czas Wystawienia Nayświętszego SAKRAMENTU po Kościołach w różne dzwonki dzwonią i inne chałasy, *Instrumentów* stroienia aż do zgiełku czynią. Z różnych okoliczności, iako to na *Elewacye*, przy wyiściu ze Mszą Swiętą Kapłanów, przy niesieniu Pana JEZUSA do chorych, co bydź wszędzie iednostaynie zakazane iak w Rzymie powinno. W Szkole dzieci nayrospustnieysze robią chałasy; gdy iednak przyidzie Nauczyciel wszyscy na swe mieysca poszedłszy zamilkną, tak skromność i milczenie są uszanowania cechą,

chą, które się nierównie więcey Zbawicielowi, i Twórcy naszemu od nas należy, niż od dzieci Nauczycielowi.

Defekt iest: w publicznych Processyach Dzwonów na przechodzie używanie, które porządek publiczney Modlitwy psuią; *głosy* do BOGA znoszące się głusząc. Któż nie wie? iż milszy BOGU bez wątpienia głos z serca pochodzący niż szczęk *metalu*, który użyty bydź tylko ma w swoim mieyscu; gdy zwoływa na Nabożeństwo Ludzi, gdy na Pacierze znać daie, gdy Pasterz własny przeieżdża zwłaszcza na Wizytę, gdy skonanie czyie albo śmierć ogłasza, gdy na gwałt budzi, &c. słowem: Dzwony przy Kościołach bydź powinny Nabożeństwa oznaką a nie przeszkodą.

De-

Defekt iest: iż u nas Kapłan śpiewa *Solo*, wszystko co śpiewa, i Supplikacye nawet, trzymaiąc obrocony do Ludu Nayświętszy SAKRAMENT; Czego wielu Kapłanów śpiewać nieumieiących unika, alboli też ze złego śpiewania wiele się *Anekdotów* niepotrzebnych i śmiesznych rodzi; dla tego na gradusach spolnie z pomagaiącemi odśpiewawszy Kapłan co powinien, iak nayciszey z iak naywiększym respektem Ludowi ma dopiero błogosławić; która poprawa, w zgromadzeniu Ludzi większąby czyniła skruchę i uszanowania wrażenie, niż ią teraz w zgiełku zwyczay przynosi: Albowiem za świadectwem Wodza *Filozofów*: nie w odbieraiącym Cześć, trwa honor, ale w oddaiącym Ją; Sprawa albowiem czyniącego

cego

cego opiera się o przyimniącego. (y) Gdyby tedy i BOG nie wyciągał od Ludzi Czci sobie iako BOGU powinney (gdy Cześć podług zdania pogańskiey nawet *Filozofii* w czczącym nie w uczczonym zostaie) O! na iakążby się więc Ludzie Cześć BOGU zdobywać powinni! a podobno to dni naszych za rzecz nayoboiętnieyszą maią. Są, co i za wymysły poczytuią: tak iść za zwyczaiem bez obrania pewnego trzymania się srzodka, do uięcia sprawiedliwego końca, iest to właśnie między dwiema stołkami na ziemi usiąśdź. (z)

De-

(y) Non in honorato, sed in honorante honor consiſtit, actio enim agentis eſt affectio paſsi, *Ariſtot. Lib. Physices.*

(z) Hoc prorsus eſt, inter geminum sedile humi corruere *Drex. Paleſtra Xtiana Par. III. c. V.*

Defekt iest: iż śpiewaiącemu Kapłanowi u Ołtarza, nie *głosy* wymawiaiące, ale sam bełkocący *Organ* na *Chorze* odpowiada; a to pewnie dla tego: iż wygodniey iest iednemu niż kilku fatygować się i migami niż słowy odbywać powinność; albo ażeby większey uwagi nie dokładać tam, gdzieby naywiększą mieć przynależało; albo iżby *Muzycy* czas większy do baraszków zyskiwali; mówią: *uńdzie to, uńdzie* migami odpowiadać na słowa, ale nie Ludziom obdarzonym wymową, na ten sposób obchodzić się z Ludźmi, iest iedno iak drwić z trzeciego, Czyż tak przystoi sprawować się na Modlitwie w Kościołach?

Lecz ten defekt sami *Muzycy* wprowadzili, a to ażeby odegrawszy swoie

iak

iak za Pańskie, z Kościoła prędzey wyniść mogli, samego zostawiwszy *Organistę* mówiąc: *uńdzie to*: *uńdzie*, ach czego to znakiem! Rzecz do podziwienia, iż *Rządzący* uwagi nie maią na to, iż w niedostatku *Szkoły Normalney* przez samo wzwyczaianie się odpowiadania na *Chorze* razem wszystkiemi głosami (co się zowie *Harmonia*) Wokalistówby się głosy *sensim sensim* przez tę ustawiczność zwyczaiu równały, i do doskonalszego śpiewania *pedetentim* mimo postrzeżenia sposobnieyszemi czyniły tą wprawą, w niedostatku *Normalney Szkoły*.

Dla tego co się tu mówi o tym nayprzyncypalnieyszym Kościoła Bożego Obrządku, iest ku poprawie wad wprowa-

dzo-

dzonych prostotą i czasów zepsuciem, a przez wszelką pobożność i sam rozum, aby *Instrumentalna Muzyka* z Kościelną mięszana nie była, iako więcey z sobą do Kościołów Swiętych wprowadzaiąca rozrywek, przeszkod, zgorszenia &c. niż pożytku, lub zbudowania; bo cożby więcey na *Teatrach Muzycy* dokazywali, nad to co robią w Kościołach?) owszem śmiem mówić: iż się w publicznych Posiedzeniach świeckich skromniey sprawuią; bo ich w Kościołach za różne wykroczenia, przez uszanowanie Mieysca Swiętego, nikt połaiać nie waży się.

Tak to iest niezawodna i wielka Prawda, iż w *Muzykę Kościelną* wpływać nie powinny *Instrumenta*, iż gdy Zwierzchność w potrzebach więcey Ludzi przy-

ciska-

ciskaiących, *Supplikacye* nakazuie; nie wzywa naydoskonalszych *graczów*, nie zażywa nayszumnieyszey *Orkiestry*, nie zachęca *Metrów Instrumentalnych*, ale pobudza Lud do żałosnych wydawania *głosów*, i serca poruszaiących *śpiewania*. A kiedyżby się bardziey Kościoły zdobywać powinny na *Instrumentalistów*, ieżeli nie w czasie naciskaiącey potrzeby do BOGA o litość, ratunek, pociechę i miłosierdzie wołaiąc? A stąd ktoż nie uzna, iak *głos* ludzki szacownieyszy nad naywybornieysze *grania*? A czyż iest aby ieden w dniach życia naszego moment, w którymbyśmy do BOGA żebrania o pomoc i błogosławieństwo interessu nie mieli?

Zacny ieden i wysoki w Kościele Bo-

żym

żym Prałat, gdy *koncert grano*, rzekł do mnie? A co tu teraz robić? czy wzdychać? czy płakać? kruszyć się, czy applaudować? bo ia się na *Muzyce* nie znam, bez tegoby się firgotania w Kościele obeszło.

Zdaniem więc powszechnym naywięcey buduiąca, i naypięknieysza Nabożeństwa Ozdoba iest, gdy Lud zgromadzony Sumę całą *śpiewa*; albowiem *śpiewać* nikt nie może z innemi, bez dołożenia uwagi na to, có *śpiewa*; Stądby każdy w szczegulności z rozmyślania Swiętych Taiemnic odnosił pożytki. Zaiste ten Obrządek wprowadzony do Kościołów, iakby całe Chrześciaństwo zaymował, takby dla całey Prawowierności Boskie Błogosławieństwo ściągał pewniey, niż naylicznieysze *Orkiestry*; o których

bez

bez zaiąknienia się powiedzieć można; iż co iedna ręka w Chrześciaństwie buduie, druga obala. Doświadczyć gustu pragnący niech maią ciekawość bydź w Kościołach, gdzie Lud staraniem Pasterzów swoich wyćwiczony Mszą Świętą śpiewa, ani po to trudzić się maią do *Francyi* (gdzie ia to naywięcey słyszałem i zważałem) ale dość do *Gallicyi Wschodniey*, gdzie w wielu Kościołach tego używaią, a upewniam: iż mu wszelka *Orkiestra* spowszednieie i zwiędnieie w Mieyscach Nabożeństwa.

Ale tu dwie trudności drogę zachodzą: *Pierwsza*, gdzieżby pomieścić *Instrumentalistów* po Miastach dość w znaczney liczbie znayduiących się, ieźli nie przy Kościołach? Aby byli na zawołaniu

na wszystkie zabawy dla powszechney wygody.

Druga: Jak uformować tę Kościelną właściwie *Muzykę*, aby iak nayprzyzwoitsza była? gdy łatwiey o *Instrumenta*, (nawet czasem lepsze,) niż o *głosy* choć ladaiakie.

I ztąd to znać z pierwszey trudności większą staranność o wygodę ludzi, niż o Chwałę Bożą; z drugiey zaniedbanie w Kraiu naszym tey naypotrzebnieyszey Sztuki.

Co do pierwszego: Ażeby *Instrumentalistów* bez wciągania ich w Kościelną służbę, nie tylko ćwiczyć, ale i wydoskonalać, tudzież uczynić ich im sa-

mym pożytecznych i Publiczności potrzebnych; na to tu przyłączyłem Regestr gotowych *Drammatow Kantat* Historyi Pisma Swiętego Naycelnieyszych Autorów kompozycyi, w ięzyku Narodowym przezemnie zupełnie wydoskonalonych długoletnią pracą, ażeby *Instrumentaliści* dobrze płatnemi za wykonywanie tych *Kantat*, mieli utrzymywania się sposob, a słuchaiąca Publiczność zbawienne w obyczayności korzyści; toż i inne Historyi świeckich Krajowey iak też Kościelney *Drammata* gdyby wprowadzone były, o! iak wielka dla *Muzyków* utrzymywania się byłaby sposobność! W *Rzymie* iest Publicznych *Teatrów* N^{ro} 7. za cożby tu przynaymniey dwa bydź nie miały.

Co do drugiego. Nayprzyzwoitszy

do

do Kościoła Katedry Krakowskiey *Chór* uformowany taki bydź powinien. Bydź ma zawsze Dyszkantów N^ro^ 8. w *Szkole Normalney* ćwiczących się: w tym też sposobie, powinno czterech bydź płci niewieściey, a to dla tego, iż płeć niewieścia stale i milsze stanowi *Dyszkanty*: bo *głosu* i do starości iednego dotrzymuie i w wymowie *akcent* delikatnieyszy ma; płeć zaś męzka czyli chłopcy przez *głos dyszkantowy* prędko przechodząc, tak dalece, iż większa ich część prędzey *głos dyszkantowy* straci, niż się *śpiewać* ozdobnie nauczy; z tym wszystkim są koniecznie potrzebni, bo się z nich formuią zaraz od młodości inne potrzebne *głosy*, z których bydź dobranych powinno *Altów* 2. *Tenorów* 2. *Basów* 2. ieden

komplet wybornieyszych do *Solów*, drugi do *Ripienów*. Te Osób Nro 14. *Figurał* śpiewaiących w *Szkole Normalney* wyuczone, dobrane do Katedralney służby gdy będą, prócz nayozdobnieyszey *Kościelney Muzyki*, i do bawienia Publiczności *Kantatami* naymiley, i nayroskoszniey służyć zdołaią, z zupełną wszystkich satysfakcyą; czego dziś nie znaiąc, i imaginować nie iesteśmy w stanie.

Na tym tylko rzecz cała, ażeby fundamentalny *Organista* z początków wyprowadzaiący powierzonych sobie *Alumnów*, porządnie iak Sztuka *Muzyki* i doskonały w niey porządek wyciąga, dzieciom słał do osiągnienia tey Sztuki drogę; ażeby opacznie czyniący nie zasłużył na Wyrok Swiętego *Augustyna* na ta-

kich

kich Nauczycielów wydany, który mówi: (a) Gdybyśmy słyszeli iakiego Nauczyciela *Muzyki* staraiącego się wyuczyć chłopca w *syllabach*, którego nikt ieszcze nie nauczył poznawania *liter*; (nie mówię) iżby go wyśmiać iak głupiego należało, ale związać iak szalonego osądzilibyśmy; nie dla czego innego zaprawdę, iak tylko iż uczenia porządku nie trzyma się.

Albowiem im doskonalsza równość, tym

(a) Tamen si quempiam ludi Magistrum audiremus, conantem docere puerum Syllabas, quem prius litteras nemo docuisset, non dico ridendum tanqnam stultum, sed vinciendum tanquam furiosum putaremus; non ob aliud opinor, nisi quod docendi ordinem non teneret. *de. Ordi: L. II. C. VII.*

tym przyiemnieysze w rzeczach podsło-
necznych nawet czyni przedmioty, i tak
naymilsza oczom iednostayność, słu-
chowi zgodność, dotykaniu gładkość, sma-
kowi lubość, powonieniu miłe uczucie;
Co się słowem iednym zowie *Równość*,
bez którey owszem (śmiem mówić) nic
miłego w życiu.

Aż do uprzykrzenia wszędzie narze-
kaią szczególniey po Miastach na swa-
wolą, rozpustę, wyuzdanie, niekarność,
złe wychowanie dziatek, na niedostatek
Kunsztów, na brak Talentów, rozmno-
żenie nieprawości, poniedziałki na pija-
tyce strawione, słowem: na większą licz-
bę próżniaków, złych i bezbożnych lu-
dzi w massie Społeczności Krajowey, a

skądby

skądby to pochodziło nikt zgadnąć nie może: Inni narzekaią na czasy, na wiek zepsowany, inni na Rząd, na złe przykłady, inni na zagęszczone zgorszenia &c. &c. Ani iest moc, którаby złemu szerzącemu się założyła tamę. Wszelkie sposoby ktôre Władzom nayskutecznieysze bydź zdawały sie, zażyte: są iuż bezskuteczne i próżne, tak dalece, iż i Prawa same i naydokładnieysze obostrzenia nie pomagaią. Zkąd to na cały Kray nieszczęście kto zgadnie? kto powie? Pewnie w Politycznym układzie nikt nie znaydzie (iak pospolicie Swiat szuka bezprawiom zapobiedz) w samey tylko Religii na to lekarstwa szukać potrzeba, od której że natura przez się niedołężna, a więcey przez grzechy osłabiona odwy-

ka;

ka; złe iak gangrena w ciele szerzyć się musi. Doszedł tego z pogańskich *Poetów* gruntownie myślący, który Potomności w te słowa Wiekom pamiętne zostawił zapewnienie:

Sunt primæ scelerum causæ mortalibus ægris,
Naturam nescire Deorum. . . .

Co i *Horacy* dokładnie wyraził:

. . . . *Quod si*
Frigida curarum fomenta relinquere posses,
Quo te Cælestis Sapientia ducit, ires.
Hoc opus, hoc studium, parvi properemus & ampli,
Si Patriæ volumus, si nobis vivere chari.

A *Seneka* w krótkich słowach ieszcze wyraźniey zamknął: *Vis Deos propitios habere, bonus esto.* Zkąd on wiedział

iż

iż tegoż samego Pismo Swięte naucza: *Mądrość i ćwiczenie kto odrzuca nieszczęsny iest.* (b)

To: to iest wszystkich na Swiecie nieszczęść niezawodną przyczyną, iż w Ludziach zupełnie wygasło pragnienie słuchania Słowa Bożego. Jest kto mówi Katechizm, Nauki, Kazania, ale nie masz ktoby ich słuchał, a bardziey ktoby pożytecznie słuchał i pamiętał. Widzi Lud wszędzie i zawsze złe przykłady, a o dobrych i słyszeć mu się nie zdarza; Dlatego Kościół Swięty Matka nasza ubolewaiąca nad nieszczęściami naszemi podaie

(b) Sapientiam & disciplinam qui abjecit, infelix est. *Sap. C. 1. v. 10.*

ie *Kantat* naypowabnieyszy wynaleziony sposób, Rzeczy Boskie traktuiący; który czyż nie daleko gromadniey Ludzi pociągnie i zachęci niż Kazania? Czyż nie lepiey utkwi w pamięci każdego z Historyi Swiętey wyięty przykład, niż *morał* powiedziany z Ambony? Przyrzec bez wątpienia można, iż dopiero przez tych *Kantat* uważne słuchanie, miłe i czułe wykonywanie, ciekawe i pilne rozmyślanie' Lud oświecony nabierze ochoty i gustu do naśladowania Cnoty, iż i w nayoschleyszych Naukach, Dusznych Pożytków poszukiwać będzie, Serce które iest w ciele życia początkiem, iako naypierwey ożywione, a ostatnie do umorzenia gdy uformuią Ludzie, a nie uformuią inaczey, iak tylko od naymnieysze-

go zaraz wieku biorąc dzieci do ćwiczenia w *Muzyce Wokalney* czyli do *głosów*, któreby doźrzalszego wieku Ludzi, wpaianiem *Sentymentów* Chrześciańskich bawiły. (c)

W *Grecyi* stawiano *Odea* to iest *Teatra* Publiczne, gdzie lepiey *Grecka* Młodzież ćwiczyła się w *Muzyce* wszelakiey, i te *Teatra* były za zwyczay figury podługowatey. Ale o czym nas uwiadomiaią i zapewniaią *Greckie* Dzieie, iest: iż *Grecy* nie tylko *Teatrami* służyli się do *Repre-*

(c) *Odeo* era il Teatro ove si radunavano i Musici, ad esercitarsi agara; detto quindi Odeo perche era principalmte ordinato, à dar diletto al l' udito. Il disegno del Odeo, si attribuisse à Temistocle. *Amico del Anaxagora Philosopho.*

Reprezentacyi Dzieł *Komicznych i Tragicznych*, ale i do nabywania myśli w deliberowaniu o Dobru Publicznym. (d)

Tak przeistoczony Lud Swiętemi Przykładami z zadziwieniem obaczy bez musu, iak naydobrowolniey i naychętniey wprowadzoną Obyczayność, i onę w siebie z czasem nad wszelkie spodziewanie wkorzenioną oby, oby!

Albowiem w tych to Drammatach Kantat wszelki Stan Ludzki ma co czerpać dla siebie: W nich *Prostak nieuczony*.

(d) Gli Ateniesi serviansi del Teatro non solo per le Representazioni *Tragiche e Comiche*, ma ancora per deliberarvi gl' affari Publici, in *Vita del Filone Architetto Graco famoso*.

czony ma co zewnątrz czytać, duchowny i doskonały ma co wewnątrz rozmyślać; tamten pocieszony i skruszony będzie, ten oświecony i zapalony. (e)

Nayukochańsza Szlachetna Młodzi, która iesteś *Celem* tey pracy, iako obiecuiąca na Swiecie przykładney Obyczayności Wzory, na podobieństwo Jutrzenki zaranney poprzedzaiącey Słońce, masz i to wiedzieć i głęboko w serce tę Naukę wpoić, do którey stosować życie swoie w dalszym biegu dni twoich powinnaś;

iż

(e) Simplex & indoctus habet quod foris legat, Spiritualis & perfectus, quod intus intelligat; lætificatur & compungitur, iste irradiatur & accenditur. *S. Laurent. Justinianus.*

iż Obyczayność i Cnota inaczey się na Swiecie nie utrzymuią tylko *Słowem Bożym, Życiem przykładnym, i Cudami.* Ale Cuda i Życie przykładne nie są dosyć wystarczaiące do doyścia końca tego, koniecznie potrzeba Cnoty przez Słowo rozsiewać i rozszerzać na Swiecie, bo i *Paweł Swięty* lubo Cuda czynił i nayprzykładnieyszym był w życiu, a przecię przez Słowo Swiat nauczał, i dla tego Doktorem Narodów został; ani się od opowiadania Słowa Bożego chciał kiedy uwolnić, owszem czuł cały tey powinności na sobie ciężar, gdy powiedział: *biada mi, ieżli Słowa Bożego opowiadać nie będę.* (f) I innych do tego

(f) Væ enim mihi eſt, si non evangelizavero. *1. Corinth. c. 9. a. 16.*

tego pobudzał aby toż czynili; bo Cuda czynić nie każdemu iest dano; życie nayprzykładnieysze częściey utajone, ale Słowa Bożego opowiadanie we wszystkie sposoby każdemu wolne, owszem powinne. Wołał ten Swięty Apostół do Prawowiernych: *Słowo Boże niechay obficiey mięszka między wami we wszelkie sposoby.* (g) I znowu: *Cieszcie się wzaiemnie i buduycie ieden drugiego, iako i czynicie.* (h) Podobnież: *Mowy wasze niech będą zawsze w Łasce i wesołe;*

(g) Verbum Christi abundantius habitet in vobis in omni Sapientia. *Coless. c. 3. v. 16.*

(h) Propter quod consolamini invicem, & ædificate alterutrum, sicut & facitis. *Coloss. c. 5 v. 11.*

sole, abyście wiedzieli, iak każdemu odpowiadać macie. (i)

Dla tych którzy staranie maią o zdrowiu ludzkim, istot podobnych sobie, ku ich ratowaniu, to iest dla Lekarzów; wynaleziona iest różność nieprzeliczona lekarstw, rozmaite *Instrumentów* narzędzia, posilnieysze chorym pokarmy &c. Mimo tego: iż samo wolne i świeże powietrze częstokroć uzdrawia chorych; albo sen przypadły, uwalnia Lekarzy od pracy. Ale w osnowie życia dusznego to wszystko nic nie pomaga, ani iest inna ratowania chorych droga i sposób; tylko

(i) Sermo vester semper in Gratia sale sit conditus, ut sciatis quomodo oporteat vos unicuiq; respondere. *Coloss. c. 4. v. 6.*

tylko Nauka rozwięzuiąca się w Słowo, *bądź pisane, bądź mówione, bądź śpiewane*; Zgoła Słowo, Słowo mówię: tylko iest narzędziem, pokarmem i nayzdrowszym powietrzem dla Ludzi. To: to zastępuie mieysce lekarstwa, ognia, żelaza, &c. tak dalece, iż gdy w chorobie duszy trzeba użyć ognia, albo cięcia; inaczey nie można tego tylko przez Słowo wykonać; i gdy to nie ma mocy, ani posłuszeństwa sobie wyiedna, wszystko iest zgubione; i duszy ginąć koniecznie potrzeba. (k) I dla tego *Swięty*

 Paweł

(k) Hæc meditare & in his esto, ut profectus tuus sit manifestus omnibus, attende tibi & Doctrinæ, insta in illis. Hoc enim faciens & te ipsum salvum facies, & eos qui te audient; ad *Thim. c. 4. v. 15.*

Paweł Tymoteuszowi tak usilnie nakazuie: *Rozmyślay to i w tym bądź cały, ażeby twoy postępek był wszystkim wiadomy, miey baczność na siebie, i na Naukę, i w tych usiłuy. To albowiem czyniąc, i siebie zbawisz, i tych którzy cię słuchać będą.* I w drugim liście do niegoż pisanym, z tąż usilnością przyrzeka i zapewnia „ *Iż wszelkie Pismo od BOGA natchnione, pożyteczne iest do uczenia, do strofowania do karania, do ćwiczenia Sprawiedliwości, aby doskonałym stał się Człowiek Boski i we wszelkich Cnotach wyćwiczony.* (1) Izaliż Gomy

(1) Omnis Scriptura divinitus inſpirata utilis eſt ad docendum, ad arguendum, ad corripiendum, ad erudiendum in Juſtitia, ut perfectus sit homo Dei & ad ome opus bonum inſtructus *Epiſt.* 11. *ad Thim:* c. 3. v. 16;

my Prawowierni słuchać nie będziemy, któremu są wszystkie Narody powolne i z nieprzeliczonemi pożytkami swemi posłuszne?

Augustyn Swięty Wielki Kościoła Bożego Doktor, przedziwnie pisząc w Xięgach swoich o *Mieście Boskim*, pokazuie iaką wielość Bogów mieli *Rzymianie*, do których iako się we wszystkich potrzebach swoich uciekali, tak też osobnych Bożyszczów potrzebom swoim stanowili. „ I tak: *Saturna* Peł„ nomocnym uczynili nad Niebem, *Ju*„ *nonę* nad Powietrzem, *Plutona* nad „ Ziemią, *Neptuna* nad Wodami; *Wul*„ *kana* nad Ogniem, a tych ieszcze dro„ bniey dzielili stanowiąc: *Jowisza* nad

 „ Obło-

„ Obłokami, *Salacyą* Boginię nad Mo-
„ rzami, *Proserpinę* nad wnętrznościami
„ Ziemi, *Vestę* nad domowemi ogniami,
„ *Słońce, Xiężyc*, nad Gwiazdami ró-
„ żnego rodzaju, *Apollina* nad wyro-
„ czniami, *Marsa i Bellonę* nad woy-
„ nami, *Cererę* nad Zbożami, *Bachusa*
„ nad Winami, *Dyanę* nad Lasami, *Mi-*
„ *nerwę* nad Naukami, *Diesperę* nad ro-
„ dzeniem dziatek, *Pawencyą* nad wszel-
„ ką bojaźnią, *Numeryą* nad rachunkami,
„ *Kamenę* nad śpiewaniem, *Spinesiam*
„ nad karczowaniem, *Rubigo Boginią*
„ nad zarazą, *Eskulapiusza* nad niebe-
„ spieczeństwami, &c. &c. których Bo-
„ żyszczów opisywać dosyćby czasu po-
„ trzeba było; O którym *Rzymian* Na-
„ rodzie *Swięty Leo Papież* w krótkich

„ sło-

„ słowach naydoskonaley wyraził wspo-
„ minaiąc: *To zaś Miasto nie wie-*
„ *dząc swoiey starożytności* Autora, *gdy*
„ *prawie wszystkim panowało Naro-*
„ *dom, wszystkich Narodów służyło*
„ *błędom, i za wielką sobie zdało po-*
„ *czytywać Religią, iż żadnego nie od-*
„ *rzucało kłamstwa, skąd im ściśley*
„ *było przez czarta uwikłane, tym dzi-*
„ *wniey przez Chrystusa iest vwolnio-*
„ *ne.* (m) Przez takową cześć tak nie-
„ prze-

(m) „ Hæc autem Civitas, ignorans suæ prove-
„ ctionis Auctorem, cum penè omnibus domi-
„ naretur Gentibus, omnium Gentium serviebat
„ erroribus, & magnam sibi videbatur asſum-
„ psiſse Religionem, quia nullam reſpuebat falsi-
„ tatem; Unde quantum erat per diabolum te-
„ nacius illigata, tantum per Chriſtum eſt mira-
„ bilius absoluta. *S. Leo. Pap. Serm. 1. de Na-*
„ *tal. Apoſtolor.*

„ przeliczonemu Bogów mnostwu wyrzą-
„ dzano, *Rzymianie* bydź chcieli na
„ Swiecie nayszczęśliwszemi, naymo-
„ cnieyszemi, naysławnieyszemi, i nay-
„ trwalszemi; Zgoła *Rzym* Miasto i Oy-
„ czyznę swoią mieć usiłowali Panią pa-
„ nuiącą nad resztą Swiata.

„ Czarty przez te Bożyszcza *Rzy-*
„ *mianom* nakazuiące, aby cześć ich
„ rozmnażali przez sen *Rzymianinowi*
„ nazwiskiem *Tytolatinio* zlecili, aby
„ Senatowi oświadczył, iż Bogowie mieć
„ chcą *Teatra* publiczne, honorowi swe-
„ mu poświęcone, które zacząć się ma-
„ ią w dzień *Exekucyi* Winowayców,
„ zagładzaiąc te smutne i Bogom nie-
„ podobaiące się widoki, iako okrutne.

„ Gdy

„ Gdy tego snu Senatowi oświadczyć
„ *Latinius*, ani po surowszym nakazie
„ drugiey nocy, tego oświadczenia Se-
„ natowi oznaymić ważył się, przez śmierć
„ utracił Syna; a gdy i tym przypadkiem
„ nie był poruszony, do odkrycia Se-
„ natowi przez sen danych mu rozka-
„ zów, wpadł sam w ciężką chorobę,
„ tak dopiero przyciśniony przynieść się
„ w lektyce do Senatu zgromadzonego
„ kazawszy, przez sen dane mu rozkazy
„ opowiedział, co zaledwie wykonał, na-
„ tychmiast ozdrowiał; i mocą swoią z
„ Senatu wyszedłszy bez ludzkiey po-
„ mocy wrócił do domu swoiego. Ten
„ Cud widziawszy i uznawszy zgroma-
„ dzony Senat, na *Teatra* publiczną
„ składkę złożyć kazał, i onęż na zawsze
„ uchwalił.

„ Ktoż nie widzi iak czarci o zgubę „ dusz ludzkich troskliwi gdy na tych „ *Teatrach* publicznych, wszystkich się „ błędów i wszeteczności *Autorami* re- „ prezentować pozwalali, byle ich Ludzie „ naśladuiąc w sprosnościach, do uzna- „ nia prawdziwego BOGA nie doszli. Co *Swięty Augustyn* głębiey i żywiey rozważaiąc, zapytuie: Czy do rozsze- rzenia *Rzymskiego* Panowania pomogła *Rzymianom* Cześć tak wielu Bożyszczom wyrządzana? iż im nawet każdemu Bó- stwu z osobna, wspaniałe stawiali Ko- ścioły. Sam na ten zarzut tak odpo- wiada.

„ Żadnym sposobem tacy Bogowie, „ którzy się takiemi błagaią Ofiarami,

„ czyli

„ czyli prawdziwiey mówiąc: albo taką
„ Czczią są o sprosności oskarżeni, (aby
„ tym większa była zbrodnia,) iż się nie-
„ mi choć spotwarzeni kontentuią bar-
„ dziey, niż gdyby za prawdziwe wy-
„ rzucane im też zbrodnie były; *Rzym-*
„ *skiego* Państwa powiększyć i zacho.
„ wać nie mogli. To albowiem gdyby
„ w ich mocy było wykonać, *Grekomby*
„ raczey tę tak wielką łaskę wyświadczy-
„ li byli, Którzy Bożków swoich w *Tea-*
„ *tralnych* publicznych Zabawach uczci-
„ wiey i godniey czcili; gdy uszczypli-
„ wych i wstydliwych przeciw Bogóm
„ wyrazów *Poetom* zakazali; pozwalaiąc
„ takich używać wyrazów do upodoba-
„ nia, przeciw wszystkim Stanom Ludzi;
„ owszem *Poetów* reprezentuiących na

„ Tea

„ *Teatrach*, bydź godnemi naywyższych „ honorów osądzili. (n)

Znać więc iaśnie z tey Swiętego Doktora Nauki, iż *Rzymianie* dla życia wolności i wyuzdania namiętności, trzymali *Teatra*; *Grecy* dla obyczayności Ludu; Chrześcianie zaś dla zamiłowania Cnot na wzór tych Monarchii Sławnych trzymać są winni *Teatrów* reprezentacye, iako szczególnieyszy sposób, w czym trzeba Społeczności powszechney wydoskonalenia Ludzi.

(n) „ Nullo igitur modo dii tales, qui talibus pla„ cantur *v.* potiùs accusantur honoribus, ut „ majus sit crimen, quod eis falsis oblectantur, „ quam si de ipsis vera dicerentur, Romanum „ Imperium augere & conservare potuiſsent; „ hoc enim si poſsent, Græcis potiùs donum „ tam grande conferrent, qui eos in hujuscemo-

Swiadkiem iest Publiczność nasza chwalebnych starań *Wielmożnego Kluszewskiego Starosty Brzegowskiego*, który unieśmiertelnił swe Imie w tym Kraju, iż z wielu Obywateli zupełną satysfakcyą, z więcey Ludzi pożytkiem, nay-więcey dobrych chęci swoich, prawdziwie *Patryotycznych* okazaniem, *Teatrum* w Oyczystym Języku ciąg czasu kilkoletni nayprzyzwoiciey utrzymywał. Oby ziemia Polska takich więcey we wszy-

---

,, di rebus divinis, hoc est: Ludis scenicis ho-
,, norabilius digniusqué coluerant; quando & a
,, morsibus *Poetarum*, quibus Deos dilacerari vi-
,, debant, se non subtraxerunt, dando eis li-
,, centiam, malè tractandi homines quos liberet;
,, & ipsos Scenicos non turpes judicaverunt,
,, sed dignos etiam præclaris honoribus habne-
,, runt. *S. Aug. de Civit. Dei L. VI. C. XXVIII.*

wszystkich gatunkach Nauk wydawała Synów, zawszeby swoią została.

I dla tego to zachęcaiąc do chwalebnych, i cnotliwie buduiących Śpiewania Prawowiernych, Tenże Swięty Doktor Kościoła Bożego woła: (o) „ o Bracia! o „ Synowie! o Katolickie Zawiązki! o „ Swięte i wybrane nasiona! o w Chry„ stusie odrodzeni, i z wysokości spło„ dzeni, słuchaycie mię! owszem prze„ zemnie: *Śpiewaycie Panu Pienie nowe*

(o) „ Fratres, o Filii, o Catholica germina, o „ Sancta & superna semina, o in Christo re„ generati, & desuper nati, audite me, imo „ per me: *Cantate Domino Canticum novum.* „ Ecce inquis: Canto, Cantas: plane cantas, „ audio, sed contra lingvam testimonium non „ dicat vita. Cantate vocibus, cantate cordi-

„ *we* oto mówisz: śpiewam; śpiewasz?
„ zaiste śpiewasz, słyszę: ale z ięzykiem
„ niech się zgadza życie. Śpiewaycie
„ słowy, śpiewaycie sercami, śpieway-
„ cie usty, śpiewaycie obyczaiami, *Śpie-*
„ *waycie Panu Pienie nowe.* Pytacie
„ się co śpiewać będziecie, o tym któ-
„ rego kochacie bez wątpienia: o tym
„ którego kochacie, chcecie śpiewać
„ szukacie jego pochwał, którebyście
„ ogłaszali. Słyszeliście: *Śpiewaycie Pa-*
„ *nu Pienie nowe.* Szukasz pochwał.
„ *Chwa-*

„ bus, cantate oribus, cantate moribus. *Can-*
„ *tate Domino canticum novum.* Quæritis quid
„ cantetis, de Illo quem amatis? sine dubio de
„ Illo quem amas, cantare vis: laudes Ejus
„ quæris, quas cantes. Audiftis: *Cantate Do-*
„ *mino canticum novum.* Laudes quæris? *Laus*
Ejus

„ *Chwała Jego w Kościele Swiętych.*
„ Chwała śpiewania, iest sam śpiewaią-
„ cy. Chcecie Boskie Chwały głosić?
„ Bądźcież wy sami śpiewaiący. Chwa-
„ łą Jego iesteście, ieżeli dobrze żyie-
„ cie. Albowiem Chwały Jego nie masz
„ w Synagogach Żydowskich, nie masz
„ w szaleństwie Pogan, nie masz w błę-
„ dach Kacerzy, nie masz w krotofilach
„ *Teatrów.* Pytacie się: gdzież iest?
„ Uważaycie: Wy bądźcie *Chwałą Je-*
„ *go w Kościołach Swiętych.* Szukasz
„ pocie-

„ *Ejus in Ecclesia Sanctorum.* Laus cantandi,
„ est ipse cantator, laudes vultis dicere DEO?
„ Vos estote quod dicatis. Laus Ipsius estis, si
„ benè vivatis. Laus enim Ejus non est in Sy-
„ nagogis Judæorum, non est in insania Paga-
„ norum, non est in erroribus Hæreticorum,
„ non

„ pociechy w śpiewaniu? *Ciesz się Izrae-
„ lu w Tym, który cię stworzył*, ani
„ naydziesz pociechy tylko w BOGU.
Ale ach! iak to do serca mówione! Co bez zgodnego Władz Obu Duchowney i Swieckiey ziednoczenia się pożytecznie bydź nie może uskutecznione.

Pięknie iest w Kościele z *Instrumentalną Muzyką*, ale wcale nie ładnie, albowiem Kościół nie iest do zabawy, ale do Modlitwy; do zabaw zaś są inne wielorakie

lorakie

„ non est in plausibus theatrorum. Quaeritis
„ ubi sit? vos attendite, vos estote. *Laus Ejus*
„ *in Ecclesia Sanctorum*. Quaeris unde gaudeas?
„ quando cantas. *Laetetur Israel in Eo, Qui fecit*
„ *illum*. & unde laetetur, non inveniet, nisi
„ DEUM, *S. Aug. Serm. XXXV. de Prov.*

lorakie domy, gdzie raczey *Muzyką* taką nie kartami bawićby się przystało.

Że Przodkowie nasi do Kościołów *Instrumentalną Muzykę* wprowadzili, to z gorliwości uczynili, ażeby tym sposobem przynaymniey Lud wierny przyprowadzili do ugęszczania na Nabożeństwa; Naszych zaś czasów, gdy tak są *Muzyki* rozmnożone iż żadney ciekawości nie wzbudzaią, tak zaś nie wydoskonalone iż więcey roztargnienia sprawnią, bydź uchylone z Domów Bożych powinny, w domach zaś naszych takie któreby bawiły rozumnie, i były częścią Edukacyi cnotliwey, gdyż doświadczenie nas uczy iż po szynkowniach zyzaki, lepiey swoię odbywaią powinność, niż w Kościołach

Muzy-

Muzycy partye swoie, po których częstokroć graniu ani się modlić, ani tańcowacby można.

Izaliżby ieszcze ze strony *Instrumentalney Muzyki* nie ubyło błędów, gdyby przynaymniey *Narodowa Liturgia* była? albowiem ledwie który z *Instrumentalistów* naszych umie po łacinie; Nie znaiąc więc Języka, gra równie *Gloria: Credo: Agnus &c.* iak Komedyiki Niemieckie, byle iak za dzień pański *mechanikę* wykonał; Zwłaszcza iż to wiadomo bydź powinno niemal wszystkim, *iż Lutnia i trąba daią nie tylko miły i znaczący odgłos, lubo to wszystko porównane z słowem iest rzecz bardzo błaha: Słowa albowiem między ludźmi zupełne otrzymały wyrażenia panowanie,*

cokolwiek w umyśle ma kto ułożone, gdy chce (aby pomógł innym) wyiawić. (q)

Przywara niezgładzona młodocianego wieku iest, iż mu się by też co nay lepszego nie długo podoba; (co się i doyźrzalszemu wiekowi przytrafia) przeto się z mową moią ku których wydoskonaleniu iak do mety te trzy Xiążeczki kieruię, dłużey rozwodzić nie chcę, iak rzecz wyciąga i oczekiwanie, dosyć iuż wynurzywszy się, lubo mi obfitość materyi więcey niźli niedostatek do tego przeszkadza; wszystkiego nie piszę, abym

(q) Nam tuba & tybia & cythara dant plerumq; non solum svavem, sed etiam significantem sonum; sed hæc omnia signa verbis comparata pau-

bym nie był długim, zaś obawiam się pisać wyborne, ażeby znaiący się nie rzekli, iżem potrzebnieysze rzeczy opuścił, jle że sobie przypominam wzięte przysłowie: *o! quoties corrumpitur grati Cantus svavitas, cum accidit odiosa prolixitas*; Toż zdaniem kieruię się Nay-sławnieyszego z Mowców Rzymskich *Krasomówcy Cycerona* w wyrazach, które z doświadczenia nieomylnego, a wszystkich interessuiącego zostawił wiekopomney pamięci, Auro Cedroq; notanda,, *Præmatura non durant, superflua nocent, segetem nimia sternit ubertas*', *ra-*

---

cissima sunt. Verba enim prorsus inter homines obtinuerunt principatum significandi, quæcunq; animo concipiuntur, si ea quisq; prodere velit. *S. Aug. L. II. de Doctr. Christ. C. III.*

mi onere franguntur, ad maturitatem non pervenit, nimia fœcunditas. Cicero.

Zawieraiąc dzieło: ten to dla Szkolney Młodzi rzetelney przychylności dowod, w którym zamierzyłem pokazać dla tych młodocianych latorośli szacunek, z których się w czasie pięknych, obfitych i doyźrzałych naszego Kraju ma spodziewać Powszechność owoców, tę im ieszcze podaię przestrogę.

Uczony *Filetas Kous* będąc wyschły na ciele tak dalece, iż go nie tylko trącenie, ale wiatr mocnieyszy na ziemię obalał, zwykł był używać ołowianych podeszew, dla bespieczniéyszego stąpania

w cho-

w chodzeniu ; Podobnie każdy z Młodzieży, który przez Nauki ciało wycieńczasz, albowiem *Non jacet in moli veneranda scientia lecto* czynić powinieneś, to iest: Fundament gruntowney Cnoty wprzod założyć, ażebyś zadziwienia ludzkiego powionieniem odmuchniony, nie był zerwany na zgubę, i nie upadł na wieki ; (p) Gdyż to iest pewna, o czym tenże *Autor* uwiadomia iż,, *Qvi vitiis doctrinam jungit adfert gladium quô lædatur ;* Im tedy Człowiek stara się bydź uczeńszym, cnotliwszym bydź iest winien.

Na

(p) Philetus Cous Monogrammus ille, cum corpore tam magrus esset, ut non tantum impulsu ictus, sed etiam vehementiori vento concusus in terram daretur, plumbeis uti soleis solebat,

Nareszcie tęż Młodź dla Jey własnego dobra i pożytku słowy Anielskiego Doktora *Tomasza Swiętego* do Cnoty pobudzam: Ażeby na podobieństwo Aniołów Swiętych nieustannie Pienia Chwały w Tryumfuiącym Kościele Twórcy wszech rzeczy wyśpiewuiących, tu w Kościele Woiuiącym na każdym mieyscu, wszelkiemi sposobami Chwałę Jemu Samemu powinną nieprzerwanym tokiem głosiła:

Lauda

ut consisteret; sic tu debes quisquis pallorem à chartis matiem, à studiis trahis, virtutem tibi substernere, nè admiratione tui afflatûs in perniciem rapiaris, ac concidas. *Drex. Aurifodina, Par. III. c. I.*

Lauda Syon SALVATOREM,
Lauda DUCEM & PASTOREM;
In Hymnis & Canticis.
Quantum potes tantum aude
Major enim omni laude;
Nec laudare sufficis.

Ad

M. D. G.

B. M. V. OO. SS.

Honorem.

RZECZ
albo
MUZYKI PRAKTYKA.

KOLLEKCYA
czyli
INWENTARZ KANTAT
I DO NICH MUZYCZNYCH NALEŻĄCYCH PAPIEROW.

Tom	*Dramma.*	*Tabulatury.*	*Głosy.*	*Instrumenta.*	*Autorowie.*	*Xiążeczki.*
1.	BOŻE NARODZENIE.	z Tabulaturą.	Osob - - 3. Chorów - 2.	Poiedyńcze.	*Del Sr Casali Acad: Filharm di Bologna Maestro di Cpla Lateran, & Papale.*	566.
2.	TRZEY KRÓLOWIE.	z Tabulaturą.	Osob - - 4. Chorów - 2.	Poiedyńcze.	*Del Sr Casali Acad: il medesimo.*	535.
3.	MĘKA PANSKA.		Osób - - 4. Chór - - 1.	Potroyne.	*Del Sr Buranelli Acad: Filharmonico di Napoli.*	500.
4.	MĘKA PANSKA.	z Tabulaturą.	Osób - - 4. Chór - - 1.	Podwoyne.	*Del Sr Paisielli Academico Filharmonico.*	500.
5.	JEREMIASZA LAMENTACYE WIELK: SRZODOWE I.	z Tabulaturą.	Osób - - 4. Chór - - 1.	Podwoyne i Fagoty.	*Del Sr Jommelli Fil-harmon Academico.*	500.
6.	LAMENTACYA II.	z Tabulaturą.	Osób - - 4. Chor - - 1.	Podwoyne i Fagoty.	*Del Sr Francesco Ciampi Acad: Filharmo.*	500.

KOLLEKCYA
czyli
INWENTARZ KANTAT
I DO NICH MUZYCZNYCH NALEŻĄCYCH PAPIEROW.

Tom	Dramma.	Tabulatury.	Glosy.	Instrumenta.	Autorowie.	Xiążeczki.
7.	LAMENTACYA III.	z Tabulaturą.	Osób . . 4. Chór . . 1.	Podwoyne i Fagoty.	*Del Sr Nicolo Jommelli.*	
8.	WIELKO-CZWARTKOWE LAMENTACYE I.	z Tabulaturą.	Też same.	Poiedyńcze.	*Del Sr France Ciampi.*	
9.	LAMENTACYA II.	z Tabulaturą.	Też same.	Poiedyńcze.	*Del Sr Gioseppe de Sanctis. Academ. Filharmonico.*	
10.	LAMENTACYA III.	z Tabulaturą.	Też same.	Poiedyńcze.	*Del Sr Nicolo Jommelli.*	
11.	WIELKO-PIĄTKOWE LAMENTACYA I.	z Tabulaturą.	Też same.	Poiedyńcze.	*Del Sr France Durante.*	
12.	LAMENTACYA II.	z Tabulaturą.	Też same.	Poiedyńcze.	*Del Sr France Durante.*	

KOLLEKCYA
czyli
INWENTARZ KANTAT
I DO NICH MUZYCZNYCH NALEŻĄCYCH PAPIEROW.

Tom	*Dramma.*	*Tabulatury.*	*Głosy.*	*Instrumenta.*	*Autorowie.*	*Xiążeczki.*
13.	LAMENTACYA III.	z Tabulaturą.	Też same.	Poiedyńcze.	*Del Sr Ciampi Acad: Fil-harm.*	572.
14.	MISERERE SŁAWNE.		4. *Con i Ripieni.*	Podwoyne. i *Violoncello Solo.*	*Del Sr Zygmuntowski Chevalier des Eperons d'Or*	
15.	ADAMA.	z Tabulaturą.	4. 1.	Poiedyńcze.	*Del Sr Galuppi Acad: Fil-harm.*	545.
16.	ŚMIERĆ ABLA.	z Tabulaturą.	5. 1.	Poiedyńcze.	*Del Sr Pcini Acad: Fil-harm. Napolitano.*	682.
17.	OFIARA NOEGO.	z Tabulaturą.	5. 1. *i Ripieni.*	Poiedyńcze.	*Del Sr Pasquale Anfossi.*	230.
18.	IZAAK.	z Tabulaturą.	5. 1.	Podwoyne.	*Del Sr Jommelli Acad: Fil-harm. Napolitano.*	666.

KOLLEKCYA
czyli
INWENTARZ KANTAT
I DO NICH MUZYCZNYCH NALEŻĄCYCH PAPIEROW.

Tom	*Dramma.*	*Tabulatury.*	*Głosy.*	*Instrumenta.*	*Autorowie.*	*Xiążeczki.*
19.	JAKOBA PATRYARCHY.		Osób . . 4. Chór . . 1.			555.
20.	JAKOBA BŁOGOSŁAWIENSTWO.	z Tabulaturą.	. . 4. . . 1.	Poiedyńcze.	*Del Sr Casali Maestro di Capella Papale.*	150.
21.	JOZEFA PATRYARCHY.	z Tabulaturą.	. . 4. . . 1.	Poiedyńcze.	*Del Sr Adolf Hasse. Mae: di CaPelli S. Maesta. Augu. III. Re di Polonia*	540.
22.	JOZUE	z Tabulaturą.	. . 5. . . 1.	Poiedyńcze.	*Del Sr Pietro Crispi Academ: Fil-harmonico di Napoli.*	570.
23.	DEBBORA.	z Tabulaturą.	. . 5.	Poiedyńcze.	*Del Sr Giacobo Triti Acad: Filharmonico.*	
24.	CHANANEYCZYKÓW.	z Tabulaturą.	. . 4. . . 2.	Podwoyne.	*Del Sr Giosepp. Sarti Acad: Filharmoni.*	545.

Chronologiczne Zebranie Kantat.

KOLLEKCYA
czyli
INWENTARZ KANTAT
I DO NICH MUZYCZNYCH NALEŻĄCYCH PAPIEROW.

Tom	Dramma.	Tabulatury.	Głosy.	Instrumenta.	Autorowie.	Xiążeczki.
25.	Jeftego Ofiara Ślubna.	z Tabulaturą.	. . 4 . . 1.	Poiedyńcze.	*Del S.r Gaetno Androzzi Acad: Fil-harm: di Napoli.*	568.
26.	Ruth.	z Tabulaturą.	. . 4. . . 1.	Poiedyńcze.	*Del S.r Feo.*	200.
27.	Jonatas.	z Tabulaturą.	. . 4. . . 3.	Poiedyńcze.	*Del S.r Nicolao Digne Acad: Fil-harm:*	150.
28.	Goliat.	z Tabulaturą.	. . 5. . . 1.	Podwoyne.	*Del S.r France Digne Delettante.*	597.
29.	Abigail.	z Tabulaturą.	. . 4. . . 1.	Poiedyńcze.	*Del Signior Digne.*	482.
30.	Salomon na Tronie.	z Tabulaturą.	. . 4. . . 1.	Podwoyne.	*Del S.r Magherini.*	579.

Chronologiczne Zebranie Kantat.

KOLLEKCYA
czyli
INWENTARZ KANTAT
I DO NICH MUZYCZNYCH NALEŻĄCYCH PAPIEROW.

Tom	Dramma.	Tabulatury.	Głosy.	Instrumenta.	Autorowie.	Xiążeczki.
31.	SALOMON MATCE WDZIĘCZNY.	z Tabulaturą.	. . 4. . . 1.	Poiedyńcze.	*Del Sr Gvilhelmi Academ: Filharmoni.*	580.
32.	TOBIASZ.	z Tabulaturą.	. . 4. . . 1.	Poiedyńcze.	*Del Sr Baptista Casali Acad: Fil-harm: di Bologna.*	543.
33.	JUDYTTA HEROINA.	z Tabulaturą.	. . 4. . . 1.	Poiedyńcze.	*Del Sr Picini Acad: Fil-harm: di Napoli.*	553.
34.	BETULIA.	z Tabulaturą.	. . 4.	Poiedyńcze.	*Del Signior Anfossi.*	520.
35.	ESTER KRÓLOWA.	z Tabulaturą.	. . 5. . . 1.	Poiedyńcze.	*Del Sr Anotonio Sachini Acad: Fil-harmo: di Napoli.*	570.
36.	JOAS.		. . 6. . . 1.	Poiedyńcze.	*Del Sr Constanti Romano.*	560.

Chronologiczne Zebranie Kantat.

KOLLEKCYA
czyli
INWENTARZ KANTAT
I DO NICH MUZYCZNYCH NALEŻĄCYCH PAPIEROW.

Tom	*Dramma.*	*Tabulatury.*	*Głosy.*	*Instrumenta.*	*Autorowie.*	*Xiążeczki.*
37.	Machabeyczyków.	z Tabulaturą.	. . 4. . . 1.	Podwoyne.	*Del Sr Sachini Acad. Fil harm. di Napoli.*	548.
38.	Ezechiel.	z Tabulaturą.	. . 4.	Poiedyńcze.	*Del Sr Fran- Fenaroli Acad: Fil-har.*	200.
39.	Oblubienica Panska.	z Tabulaturą.	. . 3. . . 4.			571.
40.	Narodzenie Nayś: Maryi Panny.	z Tabulaturą.				569.
41.	Spór Cnot.	z Tabulaturą.	. . 4	Poiedyńcze.	*Del Sr Giovanni Borghi.*	200.
42.	S Heleny.	z Tabulaturą.	. . 5. . . 1.	Podwoyne.	*Del Sr Pasquale Anfossi Acad: Fil-harmon.*	556.

KOLLEKCYA

czyli

INWENTARZ KANTAT

I DO NICH MUZYCZNYCH NALEŻĄCYCH PAPIEROW.

Tom	Dramma.	Tabulatury.	Głosy.	Instrumenta.	Autorowie.	Xiążeczki.
43.	Swiętey Cecylii.	z Tabulaturą.	. . 5. . . 2. *Con i Ripieni.*	Podwoyne. *Con Timpani.*	*Del Sr Lang Bohemo.*	572.
44.	S. Stanisława Bi. Kr. Pa. Kor. Pol.	z Tabulaturą.	. . 4. . . 2.	Podwoyne.	*Del Sr Gollumbek Silesiano.*	482.
45.	S. Wacława Króla i Męcz:	z Tabulaturą.	. . 5. . . 3.	Poiedyńcze.	*Del Sr Zygmuntowſki Chevalier Delettante.*	
46.	S. Jacka Pa: Korony Pol.		. . 4. . . 1.	Poiedyńcze.	*Del Sr Gollumbek Delettante.*	542.
47.	S. Jana Kantego Patro: Korony Pol.		. . 4. . . 1.	Poiedyńcze.	*Del Sr Gollumbek Delettante.*	500.
48.	B. Szymona z Lipnicy.	z Tabulaturą.	. . 4. . . 3.	Podwoyne.	*Del Sr Lang Bohemo Dellettante.*	664.

Chronologiczne Zebranie Kantat.

K O L L E K C Y A
czyli
INWENTARZ KANTAT
I DO NICH MUZYCZNYCH NALEŻĄCYCH PAPIEROW.

Tom	Dramma.	Tabulatury.	Głosy.	Instrumenta.	Autorowie.	Xiążeczki.
49.	S. Filippa Neryusza.	z Tabulaturą.	. . . 4. . . . 1.	Podwoyne.	Del Sr Goninia-no Santini Acad: Fil-harm.	574.
50.	*La Passionale Cantata per le Principesse Da-me in Breslavia.*	ai Capuccini.	. . . 3.		*Del Sr Comte Chrisoph: Pro-skau Delettante.*	
51.	B. Broni-sławy.	z Tabulaturą. zaczętą.	. . . 4. . . . 1		*Par Mr Gollum-bek Delettante.*	375.
52.	B. Giedroi-cia		. . . 5. . . . 1.			458.
53.	* Janina Pobudka do Cnoty.	Zwycięstwa Jana III. pod Wiedniem.	. . . 4. *Con i Ripieni.*			

Chronologiczne Zebranie Kantat.